

"No entenc la decisió d'Alborch"

Ferran Mascarell (Sant Just Desvern, 1951). A partir del mes de juny de l'any passat va assumir el càrrec de director de l'oficina de la candidatura Barcelona 2001. El 30 de juny esperava que el Govern central nomenés Barcelona ciutat candidata. No va ser així. Mascarell, encara ara, no entén l'ajornament.

Senyor Mascarell, està molt seriós. Facci un somriure per la càmera.
—No és que estigui seriós, és que tothom espera que faci cara d'enfadat i, doncs, no és massa adient això de riure.

Ho diu —inevitable— amb un somriure als llavis. Però és un somriure d'aquells que acaba mirant a terra. I aquest és un gest en què s'endevina el malestar que li ha creat l'ajornament, fins a finals de novembre, de la decisió de nomenar Barcelona candidata a Capital Europea de la Cultura pel 2001. Aquest contratemps, segons ell, és un fet habitual al llarg de la història d'aquesta ciutat. Sorpren que en boca de Mascarell s'articulin paraules com "a Barcelona no ens han regalat mai res, i això no és cap altra cosa que una dada històrica".

Mascarell ha dit que treballarà com si la nominació ja fos una realitat i per això s'ha marcat nous reptes: doblar el nombre de senadors i, si pot ser, arribar als 10.001; donar a conèixer el dossier a organismes culturals d'Europa; acabar de donar forma als quatre àmbits d'actuació que conformen el dossier i enfortir la unitat política que des del principi manté la candidatura. A més, ha anunciat que pel mes d'octubre organitzarà un "Fòrum de progrés" per començar a debatre l'Europa de la cultura al tombant de segle.

—Senyor Mascarell, a la candidatura de Barcelona se li han complicat les coses...

—No menys del previst.

—Home, aquest entrebanc no estava previst.

—No estava previst, és clar, fins el dia que se'ns va comunicar que la ministra decidia canviar les regles del joc i ajornar la decisió.

—Va ser la mateixa ministra qui va proposar el canvi de normativa comunitària per nomenar les capitalitats a partir del 2001?

—Així és, sí...

—Entén l'actuació de la ministra Alborch?

—La ministra ha dit que la decisió que ha pres va en benefici de la ciutat de Barcelona. Obviament, si la ministra diu això, ens ho hem de creure. Tot i que no és fàcil d'entendre a quina lògica respon. Jo, a hores d'ara encara no l'acabo d'entendre. Per això se'm

fa difícil explicar l'ajornament a totes aquelles persones que han treballat i participat en el dossier.

—Li ha passat pel cap la frase: "No ens ho mereixem"?

—(Riu) En tot cas m'ha passat pel cap la frase: La societat cultural barcelonina i catalana mereix que se li doni suport, no que se li posin dificultats.

—Per això respon al contratemps amb una sentència tan carregada de simbolisme com: "Continuarem treballant. És el caràcter d'aquesta ciutat, perseverar quan et diuen que no"?

—Forma part de la història cultural de la ciutat. Aquí no hi ha hagut mai un estat disposat a col·laborar amb la iniciativa civil. Més aviat ha estat el contrari, la iniciativa cívica ha fet la cultura de la ciutat. És la gran diferència entre Barcelona i les capitals d'estat. La capitalitat de Barcelona no hauria pogut ésser mai com la de Madrid, que va venir proposada per altes instàncies. Mai ningú no ha regalat res a aquesta ciutat, i això no és altra cosa que una dada històrica. Per això la nostra candidatura està carregada de mobilització ciutadana.

—L'ajornament de la decisió obre la porta perquè València i Salamanca optin també al 2001. De quina manera pot anar en detriment de la candidatura de Barcelona?

—El problema no és competir amb diverses ciutats per guanyar o perdre, sinó saber quines són les regles del joc: si són només de caràcter cultural, si són culturals i polítiques o si són estrictament polítiques. Si són culturals, jo tinc la impressió que podem guanyar; si són més polítiques que culturals, haurem de competir molt aferrissadament amb les altres ciutats; i si són estrictament polítiques, doncs... ja decidirà qui hagi de decidir políticament. En tot cas que ens ho diguin, que ho posin de manifest, per no fer esforços inútils.

—En aquest ajornament de la decisió prevalen les motivacions estrictament polítiques?

—Seria molt ingenu si pensés que això de la capitalitat cultural es belluga exclusivament per raons de caràcter cultural. I tan ingenu no sóc.

—Ho considera una mala jugada de la

ministra envers la candidatura de Barcelona?

—No. Tinc l'absoluta convicció que la ministra juga com a ministra del govern de l'estat. Juga, doncs, posant unes regles del joc que igualen les possibilitats de totes les ciutats en funció dels seus mèrits, no en funció de subjectivitats ministerials.

—*El regidor Nadal ha tret importància a la possibilitat que Barcelona hagi de competir amb altres ciutats, tot manifestant que serà un estímul més. Però pot ser un estímul una mica incòmode, si les altres ciutats candidates utilitzen arguments de greuge comparatiu, tan usats en aquests últims temps, del tipus: "Tot s'ho emporta Barcelona"...*

—Sí, sobretot perquè és fals. Qui tingui ganes de continuar dient que Barcelona culturalment s'ho emporta tot, seria bo que hi reflexionés i ens expliqués amb quina mena d'arguments avala aquest tipus d'afirmacions. Barcelona és una ciutat que històricament ha rebut molt poc suport de l'estat per a consolidar-se com a ciutat cultural. Ha fet les seves principals infraestructures a partir de la iniciativa pròpia: com el Museu Picasso, la Fundació Miró, la Fundació Tàpies, el Museu de la Ciència; les temporades de música més importants són privades amb suport municipal; la nòmina de museus de la ciutat és estrictament municipal... Per tant, si hi ha una ciutat que no ha tingut suport públic estatal ha estat la ciutat de Barcelona. I ho dic amb convicció, com a historiador i com a analista del drama cultural d'aquesta ciutat. I qui digui el contrari és que està mal informat o simplement tergiversa el passat.

—*Li fa por que s'utilitzin arguments demagògics?*

—Són arguments que se solen utilitzar, però a mi m'agradaria més que discutíssim de cultura. La capitalitat en un principi neix com a instrument per debatre i parlar de cultura. En canvi, es tendeix a parlar molt de política, es parla d'economia, però no es parla gairebé mai de cultura. I a l'hora de decidir una capitalitat sovint es fa més per raons polítiques que no pas per raons culturals.

—*La capitalitat de Barcelona vol retornar a la idea inicial de les capitalitats culturals?*

—Sí, en el sentit que la capitalitat no sigui una ciutat-festival ni estrictament d'autopropaganda. La cultura-aparador és un dels models que més ha caracteritzat la cultura de la dècada dels vuitanta i d'una bona part dels noranta. És una cultura fonamentada sobre la idea de la cultura d'evasió, que ha incidit poc en la trama social. Nosaltres diem que la capitalitat ha de servir, en primer lloc, per reinventar el concepte i recuperar la idea inicial, per intentar aprofundir la idea d'Europa com un espai de cultura. I en segon lloc, per explicar que la cultura del nou segle és més eficaç

“Si hi ha una ciutat que no ha tingut suport estatal en el camp de la cultura, aquesta és Barcelona. I qui digui el contrari és que està mal informat o simplement està tergiversant el passat.”

socialment i més interessant, davant la cultura que hem heretat aquests últims anys.

—*Per això proposen entendre la cultura en un sentit ampli, integrant la ciència, les noves tecnologies o els mitjans de comunicació?*

—Aquest punt de partida fa el projecte més engrescador. Nosaltres diem: la cultura són valors (hi ha tot un debat a l'entorn dels valors que cal integrar com a medul·la del debat cultural); la cultura és creativitat (i aquesta creació s'explicita en el territori de les arts escèniques, les arts plàstiques, la literatura); la cultura és comunicació (ara més que mai cal lligar la relació entre cultura i mitjans de comunicació, perquè actualment discutim sobre el cable, el món dels multimèdia...); cultura és diàleg (ara més que mai cal que reforcem aquesta dimensió. Diàleg entre civilitzacions diferents, entre pobles, entre tradicions. Parlem constantment de mediterraneïtat i és en aquesta zona on avui es produeix el major nombre de conflictes de caràcter ètnico-cultural, per tant hem d'afavorir una cultura capaç de posar sobre la taula aquesta realitat); cultura és memòria (perquè al segle XX s'han fet les majors aportacions col·lectives a la humanitat, però també és el segle en que Europa ha permès que es cometin les aberracions més grans. Entenem, doncs, la memòria en sentit crític); i cultura és participació

—*Vostè ha manifestat que les més de 300 propostes que conté el dossier de Barcelona rebran l'impacte del temps i que una bona part de projectes proposats s'hauran de revisar. Que cal considerar el dossier com una simulació. Això és un entrebanc?*

—No, no. Això crea una inèrcia absolutament engrescadora. Si algú ha pensat que els projectes concrets que hi ha a la candidatura a cinc anys vista no han de modificar-se amb el dia a dia, és que té un concepte de cultura molt estàtic. Aquí hi ha projectes que són formulacions generals que s'han de desenvolupar no en funció de les realitats del 95 sinó en funció de les realitats del 96 o del 97. L'única cosa que hem volgut dir amb aquests 300 projectes és que la ciutat, en un moment determinat, pot dissenyar una hipòtesi d'any 2001. Aquesta hipòtesi prendrà forma en aquests anys que vénen.

—*Després de quasi un any treballant en el dossier, parlant amb molts personatges de la vida cultural i política de la ciutat i de fora, vostè s'ha situat en un pla privilegiat per a reflexionar al voltant dels reptes culturals del segle XXI, però també de la situació en què es troba ara mateix el món de la cultura aquí. I, segons extreu d'un article que recentment ha publicat, és força crític. Quins són els reptes de fons de la cultura*

del nostre país que cal resoldre?

—Seria una mica ingenu creure que tots els problemes de fons d'una cultura es resolen a través de la capitalitat cultural. Avui tenim tota una sèrie d'infraestructures culturals que estan a punt d'inaugurar-se. Això implicarà tot un debat al voltant de com han de funcionar d'una manera sòlida i eficaç.

—Vostè apunta també la necessitat de reforçar les indústries culturals.

—Parlem molt poc de les indústries culturals. Aquestes són una realitat emergent, essencial en tots els països que tenen un pes cultural important. Em refereixo a la indústria del llibre, de la producció audiovisual, discogràfica... Totes aquestes coses són les que determinen una bona trama cultural del país. I aquesta trama cultural és més privada que pública i més universal que estatal. I si, en aquesta trama, no hi estem presents, doncs quedarem al marge de l'entramat de les ciutats culturals del món. I avui per avui no és massa evident que Barcelona estigui consolidant el seu paper en algun d'aquests angles de la trama. Això és greu, perquè representa dificultats per la ciutat, però sobretot dificultats per a la cultura catalana. Si la cultura catalana no té la seva capital ben col·locada en aquesta trama de ciutats sobre les que s'articulen les relacions, malament. Aquest és un element que em sembla preocupant.

—Es pot redreçar?

—Sí, com a mínim estem a temps de no perdre la roda.

—De quina manera es pot fer?

—Hi ha països similars al nostre que han intentat coses. A més, si aquí es van intentar durant anys polítiques de suport al sector del tèxtil no veig per què no podem intentar desenvolupar polítiques de suport a les indústries culturals. Si de mi depengués, penso que s'hauria de crear de manera immediata una agència per al desenvolupament d'aquestes indústries. Aquesta iniciativa ja existeix al Canadà i en d'altres països amb les seves indústries culturals mediatitzades per la presència d'un germà gros que tendeix a eclipsar-les. Aquesta és una qüestió de fons bastant important, però n'hi ha d'altres.

—Quines?

—Al meu entendre, les administracions públiques encara tenen un concepte de cultura molt assistencial. Encara tenen massa la impressió que la cultura passa per elles, quan el

—Una tarda explicava la candidatura a l'Ateneu Barcelonès. L'endemà ho feia davant els estudiants d'Esade. Quina impressió en va treure d'aquests públics tan diferents?

—Els ciutadans en general tenen moltes ganes que la cultura tingui més protagonisme en la vida social del que té ara. I volen que la ciutat sigui nominada, precisament perquè això s'expliciti. Allà on expliques la candidatura la gent s'hi apunta, i és que capten que no és un projecte de saló ni d'oficina, sinó de participació de molts col·lectius.

que a hores d'ara és evident, és que els agents de cultura són múltiples. Per tant, si les administracions volen ser eficaces hauran de desenvolupar un concepte menys assistencial i més relacional, més capaç de fabricar instruments o mecanismes de relació entre aquestes realitats i no situar-se com una realitat més. Això vol dir canviar els organigrames públics, els departaments, els conceptes que s'utilitzen. El que em sembla recomanable és que la institució cultural pública sigui pública, però que sigui gestionada per un col·lectiu més civil, on l'administració representi un paper important però mai de gestor.

—Vostè reivindica la necessitat de despolitització de la gestió cultural. Deu parlar per experiència pròpia perquè, de quants patronats ha estat membre o encara n'és?

—D'uns quants, sí.

—També ha plantejat la necessitat de crear un organisme metropolità pel desenvolupament de la cultura en tota l'àrea metropolitana.

—Em sembla que és una de les assignatures històricament pendents en aquesta ciutat. Ningú no té ganes de parlar-ne per raons de caràcter polític, però a hores d'ara la inexistència d'aquest debat provoca que cada municipi —en el sentit administratiu de la paraula— faci la seva política i no hi hagi economies d'escala entre Santa Coloma i l'Hospitalet o entre Cornellà i Sabadell. Ja sé que això és un dels grans tabús que tenim, però en l'aspecte cultural suposa un enorme dèficit.

—Tots aquests dèficits poden fer que Barcelona al 2001 sigui encara una ciutat de segon ordre mundial?

—Barcelona té un conjunt d'atributs intrínsecs que són actius positius. Ara, també seria ingenu pensar que per la pròpia inèrcia les coses vagin a més. En un món cultural tan canviant, si no prenem opcions de caràcter estratègic, podem tenir dificultats. La ciutat i el país han de prendre decisions de caràcter estratègic, essent conscients que la cultura és un actiu important. Les ciutats que juguen a ser culturalment fortes són les ciutats més ben situades en aquesta cadena de les grans ciutats del món. Seria una pena que nosaltres perdéssim un dels nostres principals patrimonis. I que i ho perdéssim per no entendre que la cultura es fa caminant dia a dia, però també sabent on es vol anar. **Montserrat Serra**